

**Zoulikha Bouabdellah, Marcia Kure,
Miriam Syowia Kyambi, Valérie Oka,
Tracey Rose, Billie Zangewa**

Kurator Koyo Kouoh

BODY TALK

**FEMINISM, SEXUALITY AND THE BODY IN THE
WORK OF SIX AFRICAN WOMEN ARTISTS
30 MAJ — 27 SEPTEMBER 2015**

Lundskonsthall

Inledning

Body Talk berör frågor om feminism, sexualitet och kropp, såsom de manifesteras i konsten hos en generation afrikanska konstnärer, alla kvinnor verksamma sedan slutet av 1990-talet. Genom att sammanföra konstnärer från olika delar av kontinenten försöker utställningen definiera och artikulera begreppen feminism och sexualitet i kvinnliga konstnärers konst vars kropp (den egna eller andras) fungerar som ett verktyg, en avbild eller ett undersökningsområde. I deras arbete framträder kroppen antingen som en följd eller simultant som en förlaga, som ett stöd, subjekt eller objekt.

I "The Body Politic: Differences, Gender, Sexuality" (som återfinns i boken *Contemporary African Art Since 1980*) påminner författarna Okwui Enwezor och Chika Okeke-Agulu om hur Igbo-kvinnor samlades 1929 i staden Aba i Nigeria. Denna sammankomst, där kvinnorna använde sina nakna kroppar för att protestera mot skattepolitik från den brittiska kolonialmakten, framstår som

en kraftfull bild av hur nigerianska kvinnor på ett meningsfullt sätt har använt sina kroppar. Händelsen i Aba beskrivs ofta som en av de första historiska förekomsterna av en modern nigeriansk kvinnorörelse. Den är också ett exempel på kritik av kolonialmakten. Att manifesteras den nakna kvinnokroppen som ett sätt att fördriva orättvisor är en praxis djupt rotad i traditionella afrikanska kulturer. Ett anmärkningsvärt exempel inträffade år 1819 i den lilla byn Nder i norra Senegal, vars historia präglas av självoffer, då en grupp kvinnor föredrog att döda sig själva och sina barn i stället för att falla offer för arabiska och moriska slavhandlare.

De kritiska rösterna från en specifikt afrikansk – och svart – feminism, har tillsammans med internationaliseringen av konstnärligt arbete, medverkat till uppkomsten av en svart, feministisk konst. Denna konst, med rötter både i den afrikanska kontinenten och i diasporan, skildrar kroppar som verkar i en tradition av aktivism och yttrandefrihet. Utställningen *Body Talk* presenterar en kombination av både nygjorda och befintliga konstverk som alla behandlar de frågor som väcks av dessa synliga kroppar.

Vad är en kvinnlig svart afrikansk kropp? Är denna kropp den patriarkala ordningens främsta offer? Är det den heliga, befläckade kroppen som överträder gränserna för ras och kön genom sitt sätt att definiera och förkroppsliga historien? Är det alla dessa på en och samma gång?

Låt oss komma ihåg att denna kropp som förmedlare är inskriven i en feminism vars ursprung kan spåras till Egypten år 1923, till bildandet av den egyptiska feministiska unionen. Detta var den första afrikanska feministiska rörelsen, som leddes av Huda Sha'rawi. I början av 1980-talet föredrog vissa

att tala om kvinnokamp, snarare än feminism, något som ansågs vara "en mer inkluderande feminism". Denna hållning försvarades av den afrikansk-amerikanske författaren Alice Walker. Framhållandet av kvinnokamp istället för feminism bland en del svarta kvinnor förtjänar att nämnas: den har sin grund i marginaliseringen av kvinnor med färg i de ledande grenarna av feminismen och det faktum att afrikanska kvinnor och de med afrikansk härkomst har varit besvikna på vit radikal feminism, denna upplevs som omedveten om verkligheten för svarta kvinnor. Denna brist på enighet – och strävan efter detta – är vad som återfinns i de konstverk som visas här.

De sex deltagande konstnärernas produktion kan ses som olika sätt att återupptäcka, återintegrera och på nytt levandegöra kroppen. Den samtida konsten, med performance, foto, video, film, installation, är olika sätt att uppnå detta syfte. Verken refererar till historiska och politiska gestalter, de återskapar moderna profiler och återuppväcker nutida och förflutna identiteter. Detta är fallet med den återkommande och spöklika förekomsten av Sara "Saartjie" Baartman, känd som "hottentottvenus" eller "den svarta Venus", ett utsatt och kränkt kroppsobjekt som har blivit ett ständigt inslag i diskussionen om den svarta kroppens politik. Var och en av de medverkande konstnärerna är unik i det sätt som hon materiellt gestaltar kroppen – sin egen eller en abstraherad form – i en berättelse, och som omläsning som singular plats i en allt mer homogen värld. Det är denna mångfald och subjektivitet av former och svar som *Body Talk* syftar till att frilägga.

Koyo Kouoh

Zoulikha Bouabdellah

Serien *Nues* ("Naket", 2014) består av collage gjorda av affischer som föreställer berömda målningar. Två diptyker i denna serie visas i utställningen. Varje affisch är beskuren med hjälp av samma traditionella kompositionssystem som används för orientaliska mattor: bård, fält, hörnor och medaljong i mitten. Zoulikha Bouabdellahs inspiration för dessa konstverk var Albert Camus *L'Envers et L'Endroit* ("Baksidan och världen"), en samling där varje text närms av idén om en litteratur som utgår från själva tillvaron, en litteratur som ständigt vacklar mellan att acceptera och att bestrida världen. Denna ambivalens finns även som en central del av collagen i serien *Nues*. Varje collage består av "utdrag" från målningar: Théodore Chassériau's *Sovande nymf möter William Bouguereaus Vägen*, Gustave Courbets *De sovande möter Diego Velázquez Venus med spegeln*. Denna uppdelning/sammansmältning ifrågasätter två olika metoder för att skapa bilder: en figurativ, den andra abstrakt. Varje collage presenteras som en diptyk och

kan ses från “rätt” eller “fel” sida.

Skulpturen *L'araignee* (“Spindeln”, 2013) består av åtta arkitektoniska valv. Varje båge representerar en historisk stil som finns både i öst och väst: gotisk, morisk, månglobad, romansk, spetsbåge, sicksack, hästsko och karnis. Deras sammanställning ger en oväntad och säregen gestalt vars form och konturer påminner om en spindel. Förutom förhållandet som upprättas mellan det tillverkade och det naturgivna – arkitektur och spindel – ifrågasätter skulpturen den grundläggande myten om spindeln. Denna är bärare av alla sorters betydelser: den är på samma gång en symbol, en illustration och en behållare med frågor om frihet, om själen, det kvinnliga könet och mer allmänt om kvinnlig sexualitet. Spindeln kan även vara en beskyddare, som i Louise Bourgeois *Maman*, här hänvisar spindeln till den sociala kroppens arkitektur. Denna kropp, som placeras utan att vara permanent förankrad kan istället manipuleras, den inger en känsla som pendlar mellan nyfikenhet och rädsla inför en förvirrad värld, bräcklig men ändå öppen för oändliga möjligheter.

Zoulikha Bouabdellah föddes i Moskva, Ryssland, 1977. Hon växte upp i Alger och flyttade till Frankrike 1993, hon bor och arbetar i Casablanca, Marocko.

Marcia Kure

I *The Three Graces* (2014) blir reliefer av filt och tredimensionella objekt en metafor för den utsatta, sårbara och flexibla kvinnliga kroppen. Mattor täcker och skyddar golvet på samma sätt som kläder och hud täcker kroppen – de döljer dolda saker, täcker skam och fläckar. Likt bildväven i gallerirummet bär kvinnans kropp spår av samhällstrauma, men hon belastas samtidigt med bördan av att klara dess överlevnad.

De snidade svartvita ränderna på träsköldarna påminner om minimalistiska målningar, men de liknar också keloider – skönhetsfläckar, identitetsmärken eller spår av initiationsriter på afrikanska kvinnors kroppar. Afroperukerna i starka färger berättar om nutida möten mellan olika världar, något som medför hybrider som trotsar all kategorisering.

The Three Graces hänvisar till skräckinjagande, kvinnliga krigare från kungariket Dahōm'ey, men också till Nandi – mamma och orädd beskyddare av

av Shaka, den legendariska zulukungen från 1800-talet och även till den nigerianska Olufunmilayo Kuti, stridbar nationalist och mor till den vanvördige Afrobeat-musikern Fela Kuti. Konstverket är tänkt som ett kollektivt porträtt av afrikanska kvinnor som är erkända och starka politiska aktörer i sina samhällen. På samma gång berättar detta verk om kvinnors komplicerade kamp i konfrontationen med vardagens patriarkala strukturer. De skurna, sydda och ristade ytorna i den skulpturala installationen är indexikala med kvinnors historiska och nutida kroppsliga lidanden. Den egendomliga skönheten i spåren och poesin i formerna är här en hyllning till kvinnors motståndskraft och godhet.

Marcia Kure föddes i Kano, Nigeria, 1970. Hon bor och arbetar i Princeton, New Jersey (USA).

Miriam Syowia Kyambi

Miriam Syowia Kyambi undersöker sin egen plats i samhället, hennes utgångspunkt är ofta personlig med hänvisning till hur det privata påverkas av politiska beslut. Under de senare åren har hon blandat installationer med performance där kroppen fungerar som en utlösare och påbörjar en omvandling. När performanceverket *Fracture I* (2011-15) inleds bär Kyambi en dräkt av sisalhampa som tillverkats med en traditionell vävningsteknik. Denna teknik används i Ukambaniregionen för tillverkning av "kiondos" (en handvävd handväska som är naturlig för Kikuyu- och Kambastammarna i Kenya). Detta hänvisar både till traditionellt hantverk och till koloniala sisalplantager. Dessa plantager förvärrade redan befintliga svårigheter för svarta kenyaner genom att ta bort deras rätt att upprätta finansiell säkerhet och förhindrade dem att slutgiltigt besitta makten.

Hänvisningarna till bestående koloniala problem går hand i hand med Kyambis iscensättande av en nutida karaktär vid namn Rose, som förkroppsligar

Tu crois vraiment que
parce que je suis Noire
je baise mieux ?

den kenyanska kapitalismens funktioner. Rose representerar en framgångsrik konsumentmodell som ofta förekommer i stadsmiljö. Hon klär sig för arbete, men famlar när hon exempelvis hälsar på människor, hon faller upprepade gånger och snubblar över resterna av tidigare misstag. Efter flera försök att arrangera installationens våta lerkrukor i någon form av ordning accepterar Rose slutligen våndan och överger den roll hon har skapat för sig själv.

Kyambi använder kameran för att dokumentera detaljer som antyder en personlig symbolik. De svartvita fotografier av moln som presenteras tillsammans med dräkten i sisalhampa kan ses som ett tidlöst tomrum. Den intilliggande spegeln, ett återkommande inslag i hennes konst, införlivar publiken i verket och tillåter dem att återvända till speglingen.

Miriam Syowia Kyambi föddes 1979 i Nairobi, Kenya, där hon bor och arbetar.

Valérie Oka

Valérie Okas uttrycksmedel är den svarta kvinnliga kroppens språk. När detta iscensätts och blottas, som här i en bur, framstår det som en förnekelse av devalveringens och avhumaniseringens mekanismer. Genom detta framförande belyser konstnären det inbillade, konstruerade i syfte att utlösa en reflex att läsa det "svarta" som på en gång "bestialiskt" eller "sämre": "Jag vill att åskådaren skall bli medveten om vad han tittar på, att uppleva de känslor som far genom honom i det ögonblicket. Jag vill att han ska fråga sig om vad det är som verkligen stör honom, och även ifrågasätta de bilder som han själv sätter i omlopp."

I utställningen visas en dokumentation från en middagsperformance med titeln *En sa presence* ("I hennes närvaro", 2015) som ägde rum vid öppningen i Bryssel och den ska ses som en diskursiv motsvarighet till performanceverket i buren. Tolv gäster, inklusive konstnären, samlas kring följande fråga: Hur framställer den vite mannen den svarta

kvinnan? Valerie Oka inbjuder oss att diskutera, utbyta idéer och analysera för att slutligen komma till en bättre förståelse av skapandet av den svarta kvinnan som kvinna/objekt. Vita koloniserarens missuppfattning av det svarta kvinnliga kroppsspråket tillsammans med det koloniserade folkets skenbara nakenhet skapade begränsade stereotyper genom vilken den svarta kvinnan objektifierades.

Poängen är att under middagen och diskussionens gång undersöka fördomar, uttalade men kvardröjande element som kan härledas till koloniala spöken som än i dag lever kvar, att beskriva en rasism djupt rotad i samhället. I slutet av middagen uppmanas varje deltagare att lämna ett spår, en känsla, en spontan gest, ett ord, en anteckning eller en handling med hjälp av vad som finns på bordet. Slutscenen omvandlas till en installation och resterna ställs ut som de är. (I Lunds konsthall visas filmad dokumentation från denna performance). Med detta obeständiga konstverk får Valérie Oka oss att uppleva en "samvetets metamorfos" och det genom att iscensätta historien om en mänsklig relation.

Valérie Oka föddes 1967 med en fransk mor och en ivoriansk far. Hon flyttade till Frankrike vid åtta års ålder, idag arbetar och bor hon i Abidjan, Elfenbenskusten.

Tracey Rose

Tracey Rose låter sin konst reflektera kulturella, socioekonomiska och politiska skillnader i världen och särskilt tillståndet efter apartheid i Sydafrika. Hon är lika intresserad av frågor om identitet som om etnicitet; något hon utforskar genom att låta den egna kroppen bli motiv. *Die Wit Man* (2015) är en mångfacetterad serie av sammankopplade konstverk som kartlägger en förflyttning från Tracey Roses egen ateljé i Durban till Bryssels gator. *Die Wit Man* betyder "den vite mannen" på afrikaans, det språk som härrör från de holländska nybyggarna i Sydafrika, men på engelska blir orden till en ordlek med betydelsen "dö rolig människa".

Med videon *Tracings* (2015) inledde Rose en gångperformance som genomfördes när utställningen *Body Talk* först installerades i Bryssel: en pilgrimsfärd från stadsdelen Forest till kung Leopold II:s grav i den kungliga kryptan vid Vårfrukyrkan i Laeken. Vid kyrkogården ställer konstnären den bortgångne kungen inför rätta genom en symbolisk rättegång för

alla de ohyggligheter han begick i Afrika. Detta sker genom att Rose skanderar orden “åberopar Patrice Lumumbas ande och en skara av mördade ledare i andevärlden som kan ta sig an Leopolds spöke och hans gelikar”. Dräkten som bärs av Rose under föreställningen är gjord av olika attiraljer, en ansamling av skräp från tjugohundratalet. Denna skrud omvandlas till en alkemisk avskärningsanordning. Dräkten ställs ut i utställningsrummet i en installation tillsammans med en inspelning av dikten *KniggerKhaffirKhoon* av den sydafrikanske poeten Reikanne Mofokeng. I videon interfolieras performanceverket med utdrag från *Blackheart* av poeten och musikern Lesego Rampolokeng, tillsammans med brev från kung Afonso I av Kongo till kung Johan III av Portugal, daterade 1526.

Konstnären har även gjort några regelbundet återkommande ingrepp i utställningsbyggnaden genom att måla utvalda detaljer i olika nyanser av vita hudtoner. Byggnaden blir kropp och bärare av färgstigmatisering.

Tracey Rose föddes 1974 i Durban, Sydafrika, där hon bor och arbetar.

Billie Zangewa

Rebirth of the Black Venus (2010) följer en personlig resa som börjar med ett ifrågasättande, går via ingående självrannsakan och avslutas med ett godtagande. Detta gestaltas i ett tvådimensionellt format som Billie Zangewa kallar en “bildvävnad i silke” – ett traditionellt kvinnligt hantverk. Denna erfarenhet ger ett nytt perspektiv. Zangewa refererar direkt till Botticellis målning *Venus fodelse*, men hennes skildring av Botticellis pryda Venus som tvärtom stark och självsäker, som berättare av sin egen historia, motsäger den “manliga blicken”. Istället för att stiga ur ett snäckskal är den svarta Venus redo att landa på staden Johannesburg – en symbol för återuppvaknande. Konstverket höjer karaktären till gudinnestatus för att betona den kraft som kommer ur att ha självinsikt. På bandet som täcker hennes nakna kropp finns orden “kapitulera helhjärtat till din komplexitet” inskrivna.

The Constant Gardener (2014) framställer hur vi införlivar grönområden i städernas miljöer. Som stadsbo kan konstnären inte undgå att ställa sig

frågan om livsmedelsförsörjning: medborgaren har ingen kontroll över hur hennes mat framställs och hanteras. Detta har föranlett många människor att börja odla något av den egna maten som ett sätt att ta kontroll över den delen av sina liv. Något som inte kan förbises är en kollektiv längtan efter det pastorala. Eller hur själv tillit, ironiskt nog, snabbt håller på att bli en nödvändighet i dagens utbudsansträngda landskap. *Exquisite Fantasy* (2014), visar däremot konstnärens dröm om att då och då fly från vardagens krav.

Billie Zangewa föddes i Blantyre, Malawi, 1973, men växte upp i Gaborone, Botswana. Så småningom flyttade hon till Johannesburg, Sydafrika, där hon mötte sin blivande musa: staden.

BILDFÖRTECKNING

- Omslag Miriam Syowia Kyambi, *Fracture I / Brott I*, 2011-15. Courtesy konstnären. Foto: Sophie Thun
- Sida 8 Zoulikha Bouabdellah, *L'araignée / Spindeln*, 2013, *Nus envers/Nus endroit / Naken framifrån/Naken bakifrån*, 2014. Courtesy konstnären och IVDE Gallery Dubai. Foto: Sven Laurent
- Sida 10 Marcia Kure, *The Three Graces / De tre gracerna*, (detalj) 2015, Courtesy konstnären och Susan Inglett Gallery, New York. Foto: Sophie Thun
- Sida 14-15 Valérie Oka, *En sa présence / I hennes närvaro*, 2015. Courtesy konstnären. Foto: Sven Laurent
- Sida 16 Miriam Syowia Kyambi, *Fracture I / Brott I*, 2011-15. Courtesy konstnären. Foto: Joke Floreal
- Sida 20 Tracey Rose, *Die Wit Man / Den vite mannen*, 2015. Courtesy konstnären och Dan Gunn, Berlin. Foto: Joke Floreal
- Sida 24 Billie Zangewa, *Exquisite Fantasy / Utsökt fantasi*, 2014. Courtesy konstnären och Afronova Gallery, Johannesburg. Foto: Sophie Thun

Lunds konsthall
30 maj – 27 september 2015

Body Talk
Feminism, Sexuality and the Body in the Work of Six
African Women Artists

Zoulikha Bouabdellah, Marcia Kure, Miriam Syowia
Kyambi, Valérie Oka, Tracey Rose, Billie Zangewa

Kurerad av Koyo Kouoh, assisterad av Eva Barois De
Caevel, RAW Material Company, Dakar

Formgivning och översättning av Emil Nilsson
Redigering av Åsa Nacking

Utställningen är producerad av WIELS, Bryssel; 49 Nord
6 Est – Frac Lorraine, Metz; RAW Material Company,
Dakar och Lunds konsthall. Med stöd av FABAs
Fundación Almine y Bernard Ruiz-Picasso para el Arte
och Franska institutet.

Lunds konsthall, Mårtensstorget 3, 223 51 Lund
www.lundskonsthall.se

Lundskonsthall